

Opavská mince v rámci středověkého mincovnictví Horního Slezska

Borys Paszkiewicz

Přemek I. (1377-1433)¹

77. Halěř, Fbg 828/528

av: velké písmeno P, vlevo zdobeno lilii nebo trojlistem, opis MONETADVCISO

rv: na gotickém štítu sloup se třemi kroklemi, opis MONETADVCISO

Váha 0,29 g, Friedensburg, Schlesiens Münzgeschichte, II, s. 310; 0,19 (poškozený), 0,20 g; 0,28 g; 0,30 g, Národní muzeum Krakov, bez inv.č.; 0,24 g, Národní muzeum Varšava, č. 3096/200, sb. 117649.; průměr 12,5 - 13,0 mm. Nálezy: Plecka Dąbrowa (1 ks), Krakov, Florianská ul. (5 ks).

Z nálezů můžeme soudit, že to není tak velice vzácná mince, jak jsme se dříve domnívali, ale Kopického označení vzácnosti R5 je přece jen přespříliš optimistické. Ztratil se exemplář ze sbírky Leopolda Welzla von Wellenheim, zmizely rovněž exempláře Friedensburga (včetně jednoho z nálezů Plecka Dąbrowa) uložené ve Slezském muzeu uměleckého řemesla a starožitností ve Vratislavi. Jeden exemplář vlastnil Emil Bahrfeld, další Antoni Ryszard. Mince neznámého původu - zřejmě některou z výše uvedených - jsem našel uprostřed neurčených mincí v Národním muzeu ve Varšavě. Mince z krakovského nálezů jsou v Národním (4 ks) a Archeologickém (1 ks) muzeu v Krakově. České veřejné sbírky nemají ani jeden exemplář.²

Na aversu je iniciála knížete, na reversu znak knížecího sídla. Někdy se na první místo Přemkových ražeb řadil haléř č. 78 bez městského znaku (Friedensburg). Výpověď nálezu je však jiná - poklad z Pleckiej Dabrowy, v němž byla tato mince zastoupena, a nikoli typ 78, je nejstarším nálezem opavských mincí. Překvapí proto tak časné umístění znaku města na ní. Podíl na ražbě mince přiznal městu již v minulé kapitole zmíněný dokument Mikuláše I., ale vždyť mezi vládou Mikuláše I. a Přemkem I. v opavském knížectví není spojitost. Kromě toho znak na aversu nevyvolává pochybnosti, že se město podílelo na této ražbě, ačkoli ji opis definuje zřetelně jako minci opavského knížectví. Později se evidentně účasti na mincování vzdalo.

Díky nálezu těšínského haléře č. 63 (na av. orel bez koruny, na rv. písmeno P) víme, že Přemek Opavský si vzal za vzor minci Přemysla I. Těšínského (1356-1410), který začal razit své halěře v Horním Slezsku o něco dříve. Poněvadž se jedná o minci jednoho panovníka (ducis), mohla vzniknout okolo roku 1381, kdy zemřel Přemkův spoluvládce Václav I. Na druhé straně musíme připustit, že byla evidentně ražena dlouhou dobu. Každý existující exemplář či mince známá z reprodukce byly vyraženy jinými razidly. Jedna z krakovských mincí má začáteční písmeno M v opisu obou stran umístěno v ose razidla a křížek posunutý vlevo, což je charakteristickým rysem hornoslezských haléřů již v 15. století. Konec této ražby vidíme tedy ve 20. letech 15. století.

K tomuto typu mince se může vztahovat první písemná zmínka o opavském mincování: opavský mincmistr Jan Lewer či Laubner vystupuje v roce 1414 jako leník olomouckého biskupa z dvorce Jaktař na předměstí Opavy.

78. Haléř, Fbg 827/529 (obr. 530)

U třech známých exemplářů se liší opisy:

varianta a)

av: polcený štít, heraldicky vpravo prázdné pole, vlevo pokosem mřížování, opis + [MO]NETA + DVCIS / [O]PAV

rv: přílbice s buvolími rohy a přikrývadly heraldicky vpravo, opis + MONETA / DVCIS / OP / /, klenot na přílbě nezřetelný, je nízký, uvnitř pole

Váha 0,24 g, Národní muzeum Krakov, inv. č. VII-P-2629 (sb. Zygmund Zakrzewski)

varianta b)

av: + MONETA // // // O

rv: + MONETA // // // O, vysoké rohy, uvnitř pole

Váha 0,20 g, Národní muzeum Krakov, bez inv.č. (z pokladu na Florianské ul.)

varianta c)

av: MONETA DVCIS

rv: OPPAVIENSIS, vysoké rohy zasahující do opisu

Váha 0,25 g, Friedensburg, Schlesiens Münzgeschichte, II, s. 310

Nálezy: Krakov, Florianská ul. (var. b - 1 ks), Kazimierz, kostel sv. Kateřiny (1)

Dosud nepublikovanou variantu a známe pouze v jediném exempláři ze sbírky Zygmunda Zakrzewského v Národním muzeu v Krakově. Ve vřatislavském Muzeu řemesel se kdysi nacházel jeden exemplář varianty c ze sbírky F. Friedensburga. Exemplář varianty b z pokladu z Florianské ul. je dnes v Národním muzeu v Krakově. Mince neznámé varianty nalezená v Kaziměři byla zcizena z tamního kláštera augustiniánů.

Máme tři unikátní a značně výrazně se od sebe lišící varianty. Nejstarší je jistě varianta a, pečlivě zpracovaná, se štítem jemně mřížkovaným, štíhlými a propracovanými písmeny opisu. Nejmladší se zdá varianta c, přinášející nejvíce změn v tradičním rozmístění legend (a poprvé umístěný opis na rv. OPPAVIENSIS pak následuje na halěři č. 80) a novinku v podobě přerušení opisu rohy na přílbě (stejně nebo o něco později převzato též v Ratiboři na halěři Mikuláše VI. a Václava III. č. 61).

V letech 1433 a 1434 synové knížete Přemka I. přiznali, že z důvodu svévolné ražby mincí po řadu let narůstalo v zemi neštěstí, a proto předali mincovny městům. Starší Přemkovy mince musely být tedy raženy bez účasti města. Halěř č. 78 splňuje tyto podmínky (je mincí jediného knížete, ducis, vznikl tedy před rokem 1433) a poklad z Florianské ul. se přiklání k přijetí této chronologie. Další ražbu těchto třech variant řadíme do posledního desetiletí vlády Přemka I., což prakticky vyplňuje celou ražbu jeho halěřů.

Kdysi se předpokládalo, že typů Přemkových halěřů by mohl být více. Baron Saurma k nim přičítal mince s písmenem P a třemi kroužky na aversu a orlicí na reversu. Polská numismatika je řadí do Poznaně (Kopicki 7939), ačkoliv chronologický zřetel kolísá mezi Jindřichem III. Hlohovským a uherským Ludvíkem I. Jedině Max Kirmis se domníval, že existují dvě v čase neshodné varianty tohoto denáru. První, vzhledem k výrazné dolnoslezské orlici se sponou, ale bez kříže, je jistě knížecím parvem z linie vřatislavské nebo fřurstenberské. Druhá varianta se zjednodušenou kresbou (údajný prsten v zobáku orlice byl určitě klamem), jež byla rovněž uvedena Saurmou, je buď pokračováním, nebo obnovením první emise ne později než v polovině 14. století.

79. Dukát, Fbg-/530

av: čtvrcený španělský štít, 1. a 4. pole půlené, ve 2. a 3. orlice, v perlovci opis + PRSEMI-SLAVSDEI ° GRACIA (všechna S obrácená)

rv: zředu stojící kníže v plášti s knížecím kloboukem, v pravici drží praporec, jehož list je půlen, v levé meč směřující hrotem dolů, postava přerušuje opis + DVX . OPP - AVIGE

Váha 3,497 g, průměr 21 mm

Jako jediná zlatá hornoslezská mince - trochu konvenčně používáme tuto poslední charakteristiku - ve středověku, byl dukát Přemka I. předmětem veřejného zájmu numismatiků. Objevil se poprvé v roce 1833 a zmizel na takřka sto let v soukromé sbírce. Na základě popisu mince ji F. Friedensburg označil za apokryf, považoval za anachronismus jak čtvrcený znak, tak stojící postavu. Později svůj názor změnil pod vlivem argumentů H. Dannenberga o podobě této mince s dukátem moravského markraběte Jošta (1375-1411). Ale zakrátko byla zpochybněna autenticita i tohoto rovněž unikátního dukátu. Stejně tak první badatel opavského mincování Emil Rzehak byl nerozhodnutý: v roce 1908 se vyslovil pro pravost dukátu, o devět let později měl pochybnosti, že Přemek razil vedle haléřů jiné mince. Erb, jehož podobu Friedensburg neakceptoval, existuje na pečetí Přemka I. otištěné roku 1433. F. Chocholatý se domníval, že sloučení opavského dynastického znaku se slezským u opavského knížete, jenž neměl podíl na přímém slezském dědictví, mohlo být výrazem dohody o společném dědění Přemka s Janem II. Ratibořským z roku 1407.

Ani česká numismatika se neshoduje v pravdivosti těchto sobě podobných mincí. Zejména Joštův dukát budí spory: jeho přesvědčenou odpůrkyní byla Emanuela Nohejlová-Prátová, obhájcí zase Jiří Sejbál a Jaroslav Pošvář. Oba dukáty napodobují uherské mince Zikmunda Lucemburského. Na obou je sv. Ladislav, postava na originále stojící se sekyrou v pravici a jablkem s křížem v levici, nahrazen obrazem panovníka s praporcem v pravici - tato shoda dokazuje vztah obou mincí, které se tímto způsobem hlásily jak v Čechách, tak ve Slezsku k běžnému ikonografickému kánonu sv. Václava. Na něj se odvolává i miniatura představující Jošta z kodexu Jana Gelnhausena, o níž opíral důvody pro pravost mince J. Pošvář. Joštova levá dlaň na minci je prázdná, Přemek naopak v ní drží meč ostrím dolů. Vedle Joštovy postavy jsou iniciály mincmistra, které na Přemkově minci chybí. Úprava Přemkova roucha odpovídá dekoru sv. Ladislava z první emise Zikmundových dukátů z let 1387-1401, zejména varianty se dvěma hvězdami připisované do mincovny Nagybánya. Joštovo roucho připomíná šat světce použitý v roce 1437 v Sybini (Sibiu ?) a jeho zapnutí na prsou - plášť sv. Jana Křtitele na florentských florénech. Opis se jménem panovníka začíná u Přemka nad znakem, podobně jako u Uhrách. Zatímco na uherském vzoru revers obsahuje samostatný text, hlásící se ke světci, na opavském dukátu pokračuje titulatura knížete i na druhé straně. Obdobně i Joštova mince, ale s malým rozdílem, že jméno provází postavu panovníka a dokončení jeho titulatury je u znaku. Moravská mince se tedy více vzdaluje uherskému předobrazu. Ačkoli opavský dukát je vytvořen zřetelně provinčního řemeslníka, zdá se, že sloužil jako vzor - nebo inspirace, zručnému tvůrci razidel Joštova dukátu. Obraťme pozornost u Přemkova dukátu na písmeno G, nesmyslně začleněné do slova OPPAVIE. Je od-

lišné od písmene G ve slově GRACIA na druhé straně, má pro dobu Přemkova panování velmi nemoderní tvar. Není to znak mincovny, umístěný omylem na předposlední a nikoli na poslední místo?

Originálním prvkem opavského dukátu je meč v ruce knížete. Odchyluje se od svatováclavského kánonu a zdá se být autentickým atributem Přemka, který se tímto způsobem prezentuje jako výsostný vládce (praporec) a vojenský vůdce (meč). Tuto původnost nenajdeme u Jošta, kde důležitá insignie praporce zbavená dolní části žerdě se změnila v kroužek a jeho prázdná levice vzbuzují pocit, že markrabě neví co s rukama a namísto typického gesta rozkazu či chování soudce - hlásá kletbu (jde totiž o zjednodušené a z pravé ruky na levou dlaň přenesené žehnající gesto sv. Jana Křtitele z florénů). Joštův znak nebyl nikdy mimo tuto minci použit. Všechno, společně s výrobními detaily legend, ukazuje na to, že Joštův dukát je ve shodě s názorem E. Nohejlové-Prátové mystifikací, pravděpodobně inspirovanou pravým dukátem Přemka I. (ostatně vzniklým, jak ukážeme, nejprve po Joštově smrti). Tvůrce Joštovy mince miniatury z kodexu Jana Gelnhausena naprosto neznal, protože jinak by věděl, že v levici drží panovnické jablko a na hlavě má knížecí čapku. Musíme ale uznat, že klobouk na Joštově dukátu má analogii v ikonografii Lucemburků a na brandenburských mincích z přelomu 14. a 15. století.

Pro pravost opavské mince svědčí charakteristický, i když originální výběr symboliky, který překročil znalosti mystifikátorů 1. poloviny 19. století. Přemek, který se ucházel o místo v řadách slezských knížat (což rozšiřovalo jeho práva, mj. i mincovní); právo opavských knížat k ražbě mince zatím nemělo oporu ani v udělení, ani ve zvyku, kdy slezská knížata, jako dědicové suverénních panovníků, disponovali tímto právem bez omezení, dokud se ho nezbavili ve prospěch měst, se mohl odvolávat na ražbu florénů svidnickými a lehnickými knížaty. Staré zlaté doly v Cukmantlu (dnes Zlaté Hory) produkovaly spíše naděje než kov, proto Přemek využil, jak se domnívá Ivo Pánek, odměnu od krále Zikmunda, již obdržel v letech 1421-1423 ve výši 15.400 dukátů. Tato zásilka zlata mohla knížete přivést na myšlenku zkusit nějakou jeho část - určitě nevelkou - přerazit na vlastní minci. Do nájezdu husitů v roce 1427 byla pozice knížete velmi pevná. Tato argumentace snižuje pochybnosti, které zlatá mince Přemka I. vyvolává, ačkoli - musíme uznat - je zcela nerozptyluje.

Brakteát s písmenem P, který je připisován rovněž Přemkovi, je podle četnosti v nálezech z pozdější doby. Radíme ho proto do krnovského mincování.

(Václav II., Mikuláš V. - pokračování příště)

Poznámky

1/ Překlad knihy *Pieniądz Górnosląski w średniowieczu*. Lublin 2000, s. 244-249.

2/ Poznámka redakce: v roce 2010 na internetové aukci Aukro č. 943202209 se tento halěr prodal za 12.445,00 Kč.

K dosud nepodchyceným nálezům z opavské muzejní sbírky

Věra Michnová

Domašov u Jeseníku¹

V únoru roku 1957 předal pan Bořivoj Novák z Domašova u Jeseníku² někdejšímu vedení Slezského muzea v Opavě minci, kterou objevil v minulých letech. Podle poznámek přiložených k minci ji B. Novák nalezl „před lety v potoce Bělá v plechové krabici společně ještě s dalšími mincemi. Ostatní mince z nálezu však byly předány jednomu sběrateli“.

Darovanou mincí byl čtvrttolar kurfiřta Mořice Saského (1547 - 1553)³ z mincovny ve Freibergu.

Popis mince:

av: ve vnitřním perlovém kruhu vedle sebe dva znaky - kurfiřtský a saský, nad nimi letopočet 1553, pod znaky je umístěna šesticípá hvězdička, kterou jako značku užíval v letech 1546-1555 Andreas Alnpeck.⁴ Opis: MA\MA-VIVS: D: G: D: SAX. SA. RO. I: (MAURICIUS DEI GRATIA DUX SAXONIAE SACRI ROMANI IMPERII)

rv: ve vnitřním perlovém kruhu saská helmice, opis: ARCHIMARSCHAL. ET. ELE: (ARCHIMARSCHALLUS ET ELECTOR)

SZMO původní inv. č. M 6298; hmotnost 7,36 g; rozměry 28,44/ 28,48.

Přestože je u těchto saských čtvrttolarů známá celá řada variant v podobě a velikosti znaků na aversní straně, je tato mince přínosem spíše do souboru variant opisových. K minci bylo dodatečně přiděleno ouško. Podle místa jeho uchycení je zřejmé, že pohledově byla upřednostněna rubní strana čtvrttolaru s helmicí a to tak, že její obraz byl správně orientován pouze při pohledu samotného jejího nositele či nositelky. Uzpůsobení mince jako „šperku“ bylo posléze pak také patrně důvodem, proč z celého nálezu zůstal zachován pouze tento jediný kus.

Rohov

Jedná se o nález, u něhož (mimo označení lokace) postrádáme jakékoliv zmínky o okolnostech odkrytí či objevení, či původním počtu a rozsahu. V opavské sbírce je konvolut 141 mincí veden v novém inventáři spolu s dalšími, ovšem odděleně uloženými měděnými ražbami, které jsou značně poškozené - a to často pouhé měděné střížky, či mince natolik poškozené oběhem a špatným zacházením (provrtané, zprohýbané, mající zářezy a rýhy na povrchu a především zcela nečitelné), že rozhodně těchto 81 mincí nebudí dojem tezaurovaných mincí, ale spíše kusů, které byly k rohovskému souboru nějak dodatečně - byť odděleně přidány, a nemají s ním patrně žádnou souvislost. Samotná obec Rohov, ležící v nejsevernějším výběžku u státních hranic s Polskem, svou polohou a historií pro uložené mince jednoznačně vodítko také neposkytuje. Přestože nálezy mincí z 19. století nejsou z numismatického hlediska nijak zvlášť významné - neboť nemají již tak podstatnou výpovědní hodnotu pro měnovou, hospodářskou a politickou problematiku, která je již pro novější období z větší části probádána, přece jen jim nelze upřít význam, který mají pro samotné dějiny měst a obcí, na jejichž teritoriu byly objeveny.

Popis depotu:

ČECHY, František II. (1792-1835), Praha, krejcar 1800 (5)

DOLNÍ RAKOUSY, Josef II. (1765, 1780-1790), Vídeň, půlkrejcar 1781 (1)

František II. (1792-1835), Vídeň, půlkrejcar 1800 (1), krejcar 1800 (1), čtvrtkrejcar 1816 (2)

František Josef I. (1848-1916), Vídeň, čtvrtkrejcar 1851 (23), půlkrejcar 1851 (8), 5/10 krejcaru 1862 (2), krejcar 1851 (3), 1 soldo 1862 (12)

UHRY, Josef II. (1765, 1780-1790) Kremnica, půlkrejcar 1781 (1), Smolník, půlkrejcar 1781 (1)

František II. (1792-1835) Kremnica, krejcar 1800 (4), čtvrtkrejcar 1816 (1), Smolník, krejcar 1800 (2), půlkrejcar 1812 (1), krejcar 1812 (1), čtvrtkrejcar 1816 (3), Velká Baňa, krejcar 1812 (1)

František Josef I. (1848-1916), Kremnica, čtvrtkrejcar 1851 (2), půlkrejcar 1851 (9), 5/10 krejcaru 1862 (1), 1 soldo 1862 (4)

SEDMIHRADY, František II. (1792-1835), Karlovský Bělehrad, krejcar 1800 (1)

František Josef I. (1848-1916), Karlovský Bělehrad, krejcar 1851 (1)

LOMBARDSKO-BENÁTSKO, František Josef I. (1848-1916), Milán, 3 centesimi 1852 (1), Benátky, 3 centesimi 1852 (15), 1 soldo 1862 (7)

PRUSKO, Vilém I. (1861-1888), Berlín, fenik 1862 (4), 1863 (3), 1864 (1), 1865 (5), 1866 (2)

Razová

O někdejší spolupráci ČNS s numismatickým oddělením Slezského muzea svědčí fragment v literatuře zatím neznámého nálezu z Razové. Právě tento nález byl totiž zakoupen v roce 1972 prostřednictvím pobočky ČNS v Opavě od pana Ludvíka Podsedníka z Horního Benešova. Nálezové okolnosti v dokladech opět postrádáme, L. Podsedník získal mince od neznámých nálezců.⁵

Popis dochovaných mincí:

SLEZSKO - vládní, Leopold I. (1657-1705), Břeh, Christoph Brettschneider, XV krejcar 1693 (1)⁶; Vratislav, Salomon Hammerschmidt, VI krejcar 1676 (1)⁷; VI krejcar 1679 (1)⁸; 3 krejcar 1670 (1)⁹

LEHNICE-BŘEH, Kristián (1654-1672), Břeh, Christoph Brettschneider, 3 krejcar 1669 (1)¹⁰

ŠTÝRSKO, Ferdinand II. (1619-1637), Štýrský Hradec, 3 krejcar 1637 (1)¹¹

UHRY, Leopold I. (1657-1705), Kremnica, VI krejcar 1672 (1)¹²

Poznámky

1/ Soupis nálezů mincí (tzn. Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. a II. díl) byl uveřejněn o rok dříve, a tak přesto, že se i opavští numismatici na sestavování soupisu podíleli, nemohl být příspěvek s domašovským nálezem do corpusu ještě začleněn.

2/ Domašov (také Thomasdorf, jinak Oberdorf) byl po třicetileté válce rozdělený na Nieder a Ober Thomasdorf (1805-1945), posléze se samostatná obec Domašov skládala z Horního a Dolního Domašova, Bělé a Filipovic; roku 1964 byla spojena s Adolfovicemi a Bélou v obec Bělá pod Pradědem. Viz TUREK, Adolf: Místopisný rejstřík obcí Severomoravského kraje. Díl I., Opava 1974, s. 120.

3/ Mořic Saský (21. března 1521-9. července 1553) byl saským vévodou z albertinské větve Wettinů. Za kurfiřtský titul (doba vlády: 24. duben 1547 - 9. červenec 1553) vděčil vedle příhodných okolností především své intuici, neboť sám vyznáním protestant, přiklonil se ve šmalkadské válce na stranu katolického císaře Karla V.

4/ KEILITZ, Claus - KAHNT, Helmut: Die sächsisch-albertinischen Münzen 1547 bis 1611. H. Gietl Verlag Regenstein 2005, s. 29.

5/ Nakolik je možno dávat sedm mincí z Razové do souvislosti s nálezem uloženým v OVM Bruntál, který pochází rovněž z Razové, by ukázal až bližší rozbor a analýza tam deponovaných mincí.

6/ JUNGWIRTH, Helmut: Corpus Nummorum Austriacorum (CNA). Band V, Leopold I. - Karl VI. (1657-1740), Wien 1975, CNA 79-k-10.

7/ CNA 43-g-12.

8/ CNA 49-g-11.

9/ CNA 31-h-13.

10/ FRIEDENSBURG, F-SEGER, H.: Schlesiens Münzen und Medaillen der neueren Zeit. Breslau 1901, č. 1931.

11/ MILLER zu AICHOLZ, V.: Österreichische Münzprägungen 1519-1918. Wien 1920, s. 129.

12/ CNA 35-i-12.

Padělky československých mincí ve zprávách německého tisku 1922 - 1938

Jaromír Indra

Poměrně vysoká kupní síla československé koruny, malá informovanost a ngramotnost části obyvatel republiky - z narukovavších nováčků do divize jednoho pluku v Opavě v roce 1927 bylo 207 analfabetů - 94 Rusínů, 61 Slováků, 38 Čechů, 8 Němců a 6 cikánů¹, ale i hmotná nouze během hospodářské krize vedly jednotlivce i skupiny k padělání mincí a bankovek. Zprávy o jejich výskytu, resp. zadržení padělatelů byly spolu s varováním policie otiskovány ve všech novinách. Předkládaná práce doplňuje článek otištěný v časopise *Mince & Bankovky*.² Padělkům kolků z roku 1919 a československých bankovek bude věnována samostatná práce.

Padělky 20 haléřů

Byl zaznamenán pouze jeden výskyt. V **Košicích** byly v létě 1922 zachyceny pozoruhodné padělky nových československých dvacetihaléřů zhotovené přeražbou starých rakouských niklových dvacetihaléřů. Avers mince s vyraženou hodnotou vypadal přibližně jako nová čs. mince, na reversu se však nacházela rakouská orlice!³

Padělky 50 haléřů

Podobně jako u dvacetihaléřů byl zaznamenán pouze jeden výskyt v **Českém Těšíně** (o. Karviná) a okolí, kde se již v červenci 1922 (!) objevil padělek mince zhotovené z dosud neznámé slitiny, tmavší a lehčí než originál.⁴

Padělky 1 korun

V **Bruntále** byly v říjnu 1922 zadrženy padělky jednokorunových mincí s nejasným obrazem na aversu i reversu zhotovené z kovu bílé barvy a těžší než originál.⁵ V březnu roku 1926 se na jihu Slovenska v okolí obce **Parkany** objevilo množství kvalitních padělků vyráběných a ve velkém množství dovážených na jižní Slovensko z Maďarska.⁶ Další padělek s letopočtem 1922 zhotovený z tmavého kovu a tenčí než originál byl zachycen v září 1935 v obchodě Ernsta Wolfa v Opavě,⁷ v březnu 1937 ohlásil nález padělků majitel obchodu se smíšeným zbožím v **Petrkovcích** (o. Ostrava - město).⁸ Poslední padělaná mince byla zachycena v lednu 1938 v Opavě.⁹

Padělky niklových 5 korun

V listopadu 1925 byl v **Košicích** a na dalších místech na Slovensku zaznamenán zvýšený počet padělaných pětikorun. Po delším pátrání byl v Košicích pro podezření z rozšiřování těchto mincí zatčen jistý holič.¹⁰ Začátkem roku 1926 byly zachyceny dva primitivní, lehce rozeznatelné padělky s matným povrchem a dutým zvukem při dopadu. První v bance v **Kroměříži**, druhý odevzdala majitelka obchodu s koloniálním zbožím v **Bohuňovicích** (o. Olomouc) na místní četnické stanici.¹¹ V dubnu téhož roku byl v trafice Anny Resch u jámy Karolina v **Moravské Ostravě** zadržen poměrně dobře zhotovený padělek namodralé barvy, lišící se zvukem při dopadu na podložku, v nedostatečném světle těžko rozeznatelný od pravé mince.¹² Několik padělků bylo zachyceno v **Brně** v květnu 1926.¹³

Kuriózní případ padělání mincí, ohrožení života a veřejné mravnosti byl projednáván v říjnu 1927 u okresního soudu v Opavě. Před soudem vedeným vrchním zemským soudním radou Neudekem stanul 22letý zubní technik Johann Langer z **Heřmanovic** (o. Bruntál), jenž byl obžalován, že ve své domovské obci prováděl jako zubní technik neoprávněně lékařské zákroky. I když pacienti byli s jeho prací velice spokojeni, povaha skutku naplnila nicméně jeho trestnou podstatu. Kromě toho padělal i československé pětikoruny a německé jednomarkové mince, které postupně udával do oběhu. Mince vyráběl pomocí zubařské techniky pokovování zvané „melotte“. Před soudem Langer poukazoval, že výrobou mincí chtěl jen dokázat svou zručnost, výroba pětikorun byla velice ztrátová - zhotovení jedné mince jej přišlo na 16 korun. Obžalovaný uvedl, že svou zubařskou praxí získal měsíčně částku 500 Kč, zakoupení zařízení k výrobě mincí jej však stálo 7000 Kč. Soud vynesl osvobozující výrok.¹⁴

Padělky stříbrných 5 korun

Byly zaznamenány pouze dva výskyty. V lednu 1930 byl v **Přerově** zachycen padělek zhotovený z cínu, lišící se od pravé mince barvou a dutým zvukem při dopadu na podložku.¹⁵

V dubnu 1931 byl za výrobu a rozšiřování padělků pětikorun zatčen řeznický mistr Koloman Takatsch z **Komorne**.¹⁶

Padělky desetikorun

V prosinci 1931 se v okolí **Trutnova** objevilo značné množství padělků lišících se od originálů především zvukem při dopadu na podložku.¹⁷ V únoru 1932 byly v **Holasovicích** a **Neplachovicích** (o. Opava) a v **Opavě** zadrženy tři padělky lehčí než originál s matným povrchem.¹⁸ V dubnu 1933 byl v **Krnově** (o. Bruntál) zadržen četníky čtyřiačtyřicetiletý dělník a otec osmi

děti Anton Pawlik pocházející z Opavy Kateřinek, který, jak uvedl při výslechu, se rozhodl pro velkou bídu padělat ve svém sklepním bytě v Krnově desetikorunové mince. Během domovní prohlídky byla nalezeno celkem 27 kusů padělků tmavších, tenčích a lehčích než originál, vydávajících dutý zvuk při dopadu na podložku.¹⁹

V okolí **Opavy** bylo v říjnu a listopadu 1933 zachyceno větší množství padělků. Pro podezření z padělání a rozšiřování zadrželi četníci čtyři dlouhodobě nezaměstnané osoby - Johanna Loszienskiho otce a syna, Marie Loszienski - všichni bydlící v Polsku a Josefa Romanského z Polanky, kde byla umístěna i penězokazecká dílna. Vedoucím skupiny byl Loszienski syn, kdysi pracovník ve slévárně.²⁰ V lednu 1934 byli dva členové skupiny Johann Loszienski a Josef Romanský obžalováni u krajského soudu v Opavě pro padělání mincí. Loszienski přiznal, že spolu s Romanským zhotovil z cínu celkem 19 mincí, z nichž část dal do oběhu, jako důvod uvedli oba velkou bídu. Loszienski byl odsouzen na tři a Romanský na dva roky těžkého žaláře. Padělky byly hodnoceny jako poměrně primitivní, lehce rozeznatelné od mincí pravých.²¹

V lednu 1934 byla zachycena jedna padělaná mince na poště v **Třemešné** (o. Bruntál),²² další v únoru během hasičského bálu v hostinci Rudolfa Poppeho v **Dolním Václavově** (o. Bruntál),²³ v dubnu byli v **Bystřici** (o. Frýdek Místek) pro padělání a rozšiřování falešných mincí zatčeni bratři Kaletové z Bohumína.²⁴ Další padělky byly zachyceny týž měsíc na poštovním úřadě v **Kateřinkách** (o. Opava)²⁵ a v **Opavě - Palhanci**²⁶ a v červnu na poště v **Třinci** (o. Frýdek - Místek).²⁷

Dne 22. května 1935 byli v **Širokém Brodě** (o. Jeseník) zatčeni jistí H. a S. podezření z padělání mincí v hodnotě 10 a 20 korun, které vyráběl kotlář S. v domě svých rodičů. Při placení v obchodě v **Mikulovicích** (o. Jeseník) byly mince rozpoznány jako padělky a oba muži byli přivolanými četníky zadrženi. Mince jsou lehčí a tmavější a od originálů lehce rozeznatelné nekvalitním provedením.²⁸

V červnu téhož roku byl v Rumunsku zatčen a do Československa vydán dlouho hledaný vůdce bandy padělatelů působící na Podkarpatské Rusi. Na základě jeho výpovědi bylo při domovních prohlídkách v Mukačevě a Užhorodu nalezeno množství polotovarů připravených k výrobě padělků čs. desetikorun a polských mincí v hodnotě 10 zlotých. Celkový počet zatčených dosáhl 25 osob.²⁹

Týž měsíc se před trestním soudem v **Moravské Ostravě** zpovídali z padělání mincí, krádeže a účasti na krádeži 26letý Max Ochmann, 21letý Heinrich Ochmann - oba z Petřvaldu (o. Karviná) a 29letý Dominik Bernatík ze Slezské Ostravy. Po zdařeném pokusu padělat gumové razítko přišel

Bernatík s nápadem padělat mince. Nejprve zhotovil sádrový odlitek mince v hodnotě 10 Kč a odlil prvních 8 mincí, z nichž kolem vánoc v roce 1934 udal bez problémů 3 kusy a začal pracovat na padělcích dvacetikorun. Jeden z rozšiřovatelů - Max Ochmann byl četníky během akce zatčen a po umístění ve vyšetřovací vazbě se pokusil o sebevraždu. Padělky jsou hodnoceny jako velmi zdařilé zhotovené ze slitiny o něco lehčí než mince pravé. Max Ochmann byl odsouzen na 4 roky, jeho bratr Heinrich na 13 měsíců a Bednařík na 2 roky těžkého žaláře a ztrátě volebního práva.³⁰ V srpnu 1935 byl v družstvu Budoucnost v **Opavě** zachycen padělek s ročníkem 1932.³¹

V roce bohatém na výskyt padělaných mincí probíhal v říjnu roku 1935 u krajského soudu v **Moravské Ostravě** opět proces s osmičlennou skupinou padělatelů mincí - 28letým dělníkem Františkem Brožem, jeho švagrem 22letým dělníkem Ludvíkem Böhmem, jeho otcem 67letým domkářem Janem Böhmem, 28letým ševcem Ludvíkem Zahradníkem, 26letým dělníkem Ladislavem Košakem, 39letým mechanikem Ferdinandem Václavíkem, 30letým horníkem Aloisem Golíkem a 44letým mechanikem Aloisem Kolonečným. V dubnu 1934 se v okolí Moravské Ostravy a Frýdku - Místku objevilo značné množství padělků velmi těžko rozeznatelných od mincí pravých. Během velikonočního týdne byl obchodě s potravinami v **Paskově** (o. Frýdek - Místek) zadržen při placení padělanou desetikorunou Jan Böhm, podezření padlo i na nezaměstnaného Františka Brože za zakoupení 15 kg sádry. Při výslechu vyšla najevo skutečnost, že je součástí skupiny padělatelů. Během domovní prohlídky byly u Böhma nalezeny raznice, licí lžice a další materiál nezbytný k výrobě mincí. Všichni byli uznáni vinnými a odsouzeni. František Brož na 6 a Ludvík Böhm na tři roky těžkého žaláře. Ostatních šest obžalovaných bylo osvobozeno.³²

Další padělky nápadně dutým zvukem při dopadu na podložku a nažloutlou barvou byly zachyceny v listopadu v **Těrlicku** (o. Karviná) a dalších obcích na Karvinsku.³³ V **Chustu** na Podkarpatské Rusi byl téhož měsíce zatčen pašerák podezřelý z rozšiřování mistrovsky zhotovených falsifikátů. Na základě jeho výpovědi bylo pozatýkáno dalších, policií dosud neznámých 22 osob podezřelých z pašování padělků vyrobených v Budapešti do republiky.³⁴ Opět na Podkarpatské Rusi v **Užhorodě** byly v únoru 1936 zachyceny velmi zdařilé padělky světlejší barvy.³⁵ Poslední zpráva o výskytu padělků je z **Opavy** z ledna 1938.³⁶

Padělky dvacetikorun

Od začátku roku 1935 se v **Olomouci, Uničově** a **Šternberku** objevilo v oběhu větší množství padělaných mincí v hodnotě 20 korun. Po delším pátrání objevili četníci v obci Liboš v okrese Olomouc padělatelskou dílnu, kde zámečník František Růžička se stolařem Stekurou mince padělali. Při domovní prohlídce našli četníci v krbu uschovanou sádrovou formu k odlé-

vání dvacetikorunových mincí, různé slitiny kovů a několik hotových padělků.³⁷ V říjnu 1935 byl Růžička obžalován u okresního soudu v Olomouci pro padělání mincí. Během jednání vyšlo najevo, že dne 16. března 1935 našla desetiletá Anna Pluskalová z Liboše v blízkém lesíku minci v hodnotě 20 Kč a předala ji své matce. Ta poznala, že se jedná o padělek a odevzdala jej na četnické stanici. Růžička tvrdil, že mince vyráběl jako hračky pro své dítě. Podle dobrozdání kremnické mincovny byly padělky zhotovené ze směsi olova a cínu téměř dokonalé, schopné oklamat příjemce. Obžalovaný byl rozhodnutím sedmi členů poroty osvobozen.³⁸

V červnu téhož roku bylo v **Olomouci** a pěti sousedních okresech zachyceno značné množství padělkům, podle zprávy mincovny v Kremnici se jednalo o téměř dokonalé padělky zhotovené z mosazi a poniklované.³⁹

Poznámky

- 1/ Troppau - 207 Analphabeten, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 45 z 5.11.1927.
- 2/ Indra, J.: Výskyt padělků československých mincí na Moravě a ve Slezsku v letech 1922 - 1938, Mince & Bankovky, č. 4/2009, s. 13 - 19.
- 3/ Falsche 20 Hellermünzen, Silesia, Teschen, č. 128 z 2.6.1922.
- 4/ Falsche 50 Heller Stücke, Silesia, Teschen, č. 171 z 23.7.1922.
- 5/ Falsche Metall- Einkronenstücke, Silesia, Teschen, č. 246 z 19.10.1922.
- 6/ Falsche Einkronenstücke in der Slowakei, Silesia, Teschen, č. 60 z 13.3.1926.
- 7/ Falsches 1 Kc Stück, Silesia, Teschen, č. 206 z 9.9.1935.
- 8/ Falschgeld, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 12 z 20.3.1937.
- 9/ Nun auch gefälschte Einkronenstücke, Neues Tagblatt, Troppau, č. 16 z 20.1.1938.
- 10/ Falsche Fünfkronenstücke, Silesia, Troppau, č. 270 z 27.11.1925.
- 11/ Gefälschte Fünfkronenstücke, Silesia, Troppau, č. 47 z 26.2.1926.
- 12/ Ein falsches Fünfkronen Stück, Silesia, Troppau, č. 94 z 23.4.1926.
- 13/ Falsche Geldstücke in Brünn, Silesia, Troppau č. 119 z 26.5.1926.
- 14/ Falschmünzer aus Eitelkeit, Deutsche Post, Troppau, č. 250 z 21.10.1927.
- 15/ Falsches Silbergeld, Silesia, Troppau, č. 13 z 17.1.1930.
- 16/ Wegen Falschmünzerei verhaftet, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 16 z 18.4.1931.
- 17/ Falsche Zehnkronenmünzen, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 52 z 26.12.1931.
- 18/ Kreuzendorf- Falsches Geld, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau č. 9 z 27.2.1932.
- 19/ Troppau - Ein Geldfälscher, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 16 z 22.4.1933.
- 20/ Guter Fang, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 42 z 21.10.1933.
- 21/ Troppau - Verurteilte Falschmünzer, Silesia, Troppau, č. 13 z 17.1.1934.
- 22/ Falschgeld in Röwersdorf, Silesia, Troppau, č. 3 z 4.1.1934.
- 23/ Falschgeld, Silesia, Troppau, č. 39 z 16.2.1934.
- 24/ 10 Kc Falsifikate, Silesia, Troppau, č. 80 z 6.4.1934.
- 25/ Falsche 10 Kc Münzen in Katharein bei Troppau, Silesia, Troppau č. 81 z 7.4.1934.
- 26/ Wieder falsche 10 Kc Stücke, Silesia, Troppau, č. 100 z 30.4.1934.
- 27/ Achtung Falschgeld!, Silesia, Troppau č. 130 z 8.6.1934.
- 28/ Breitenfurt - Falsche Münzen, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 27 z 6.6.1935.
- 29/ 25 Münzfälscher in Karpathorussland verhaftet, Silesia, Troppau, č. 133 z 8.6.1935.
- 30/ Mähr. Ostrau - Münzfälscher vor Gericht, Silesia, Troppau, č. 133 z 8.6.1935.
- 31/ Ein falsches 10 Kc Stück, Silesia, Troppau, č. 194 z 26.8.1935.
- 32/ In Mähr. Ostrau, Silesia, Troppau, č. 233 z 11.10.1935.
- 33/ Falschgeld im Teschner Gebiet, Silesia, Troppau, č. 257 z 11.11.1935.
- 34/ Verhaftete Falschmünzer, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 46 z 16.11.1935.
- 35/ Falsche 10 Kc - Münzen, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 9 z 29.2.1936.
- 36/ Nun auch gefälschte Einkronenstücke, Neues Tagblatt, Troppau č. 16 z 20.1.1938.
- 37/ Sternberg - Falschmünzer verhaftet, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 13 z 30.3.1935.
- 38/ Olmütz, Silesia, Troppau, č. 233 z 11.10.1935.
- 39/ Zahlreiche 20 Kc - Falschstücke, Mährisch Schlesische Presse, Freiwalldau, č. 25 z 22.6.1935.

Příspěvek k vyznamenáním spolku Schlaraffia Oppavia 1886 - 1938

Denisa Řezníčková

Umělecký spolek Schlaraffia vznikl v Opavě v roce 1886 jako odnož pražské centrály společnosti založené o 27 let dříve na základě myšlenky pěstování umění a kultury. Po dobu prvních dvou let existence byl opavský spolek kolonií, na jaře roku 1888 byla mateřskou říší Linzia (Linec) povýšena na rovnocennou říši. Společnost je z faleristického hlediska významná množstvím typologicky odlišných odznaků a výročních medailí, které vydávala. Také důležitost tajného datování (od skutečného letopočtu odečítá 300 let) je směrodatné pro správné určení předmětu.

Velké množství odznaků a řádů, kterými byl typický aktivní člen oceněn, je možno vyhledat ve spolkových záznamech, ale také vidět na ojediněle dochovaných spolkových fotografiích z výročních setkání, kam měli hodnostáři povinnost tyto řády nosit. Některé z nich byly členovi propůjčeny na dobu jednoho roku, jiné dostával doživotně. Každá schlaraffská říše vydávala své typologicky odlišné odznaky a řády, jež říši charakterizovaly. Lišila se i jejich jména a způsob udílení. Nejvyšší a pro všechny říše společný řád byl pražský *Aha* řád, udělovaný za dlouhodobý přínos spolku pražskou centrálou, a tzv. *Ursippenorden*, ocenění za dlouhodobé členství. Vydávány byly také výroční řády a medaile z Všeschlaraffských koncilů, udělované členům jednotlivých říší mateřskou centrálou v Praze.

Udělování řádů a vyznamenání byl složitý proces: v domovské říši byl navržený kandidát schválen nejdříve rytířskou, následně Oberschlaraffskou radou, v případě udělení domácího titulu a v případě ocenění titulem jiné sprátené nebo mateřské říše probíhal proces udělení o to složitěji, že navržená pochvala musela projít schválením 2/3 většinou rady daného oceňujícího spolku a schválením spolku mateřského. Domácí řády, udělované v rámci jedné říše členovi z vlastních řad, se předávaly na tzv. *Ordensippungu*, speciální slavnosti, pořádané zpravidla jednou ročně u příležitosti výročí založení spolku. Ocenění, posílaná přes zvláštního prostředníka, zpravidla rytíře na cestách z jiné říše, se udělovala jako dárek k výročním schůzím, tedy jednou ročně v den data založení daného spolku. Počet oceněných osob a množství řádů, jež mohl jeden člen vlastnit, nebyl nikterak omezen, nejvíce

vyznamenaných pocházelo z vedení spolku a největší počet členů vždy oceňovala pražská centrála či mateřská říše. Pokud se jednalo o kulaté výročí založení společnosti, byl počet oceněných vyšší a řády významnější.

V případě opavské pobočky Schlaraffie zaznamená badatel 16 druhů vyznamenání, kterými mohli být poctěni vlastní členové či zástupci ostatních odnoží spolku.

Nejtypičtějším byl **Domácí řád**, vyznamenáním ve třech stupních, jímž byli za zásluhy oceňováni rytíři vlastní i ostatních říší. Jeho nejvyšší stupeň byl odznakem v podobě sovy, který nosil vyznamenaný na stuze ve spolkových barvách na krku. Druhou třídou tohoto řádu bylo ocenění bez sovy se znakem říše, které se zavěšovalo na krátkou stužku ve spolkových barvách a bylo přikázáno jej nosit na levé straně hrudi, třetí stupeň charakterizoval říšský znak s malou sovičkou na krátké stužce ve spolkových barvách.

Dalším řádem byl tzv. **Hidigeigei řád**, založený roku 1894 zakládajícím členem spolku rytířem Hidigeigei der Unerschrockene (advokát Theodor Ziffer). Řád byl udělován za zásluhy ve prospěch Všeschlaraffie i za prokázanou oddanost. Existovaly též jeho tři stupně: velká hvězda (osmicípá zlatostříbrná hvězda s vyobrazením sovy, nosí se na 1 palec široké stuze ve spolkových barvách zavěšena na krku), střední či komturská hvězda (je stejná jako předešlá, jen ve zlatém provedení na krátké stuze) a hvězda (osmicípá se zlatým kruhovým středním polem, ve kterém je vepsáno heslo Schlaraffie „*In arte voluptas*“, nosí se na levé straně hrudi na barevné stužce ve spolkových barvách).

Řád Ehe byl propůjčen každému rytíři, o jehož ocenění rozhodla Oberschlaraffská rada a tvořila jej osmicípá stříbrná hvězda s dlouhým prostředním polem, jenž zdobil znak města Opavy a nápis „*Oppavia*“. Byl zavěšen na levé straně hrudi na červeno-modro-bílé stužce.

Na první schůzi spolku v roce 1891 bylo radou odsouhlaseno založení nového ocenění, **Řádu ze setkání** (tzv. Sippenorden), který obdržel každý člen spolku, jenž se účastnil posledních 100 schůzek a v posledních 50 z nich přednesl alespoň deset humoristických příspěvků na rozličné téma. Jméno člena bylo vyryto na řád a ocenění se nosilo na levé straně hrudi.

Od 3. února roku 1898 existoval díky iniciativě Tyrolského klubu, společnosti, jež se vytvořila v centru opavské Schlaraffie z turisticky a horalsky laděných členů, **Řád tří železných kruhů**, jenž měl být pochvalou pro všechny členy schlaraffských říší, kteří přispěli k rozvoji schlaraffské myšlenky přátelství. Řád měl 5 tříd: velký kříž (3 stříbrné kruhy s nápisy „Kundst, Humour, Freundschaft“ se zlatou sovou a dvěma zlatými zkříženými meči přes osmicípou hvězdu), komturský kříž (3 kruhy se třemi zkříženými meči na osmicípé hvězdě, nosí se na krku na modré 1 palec široké stuze) a rytířský kříž ve třech stupních: 1. třídy (stejný jako komturský kříž, ale se zlatou so-

vou), 2. třídy (tři stříbrné kruhy se stříbrnou sovou), 3. třídy (tři železné kruhy se zlatou sovou). Nosí se na hrudi na trojúhelníkové světle modré stuze.

Pro významné přijíždějící rytíře jiných říší byl přichystán **Uvítací řád**, ocenění se znakem opavské Schlaraffie. Také mohl být Schlaraff oceněn **medailí Za zásluhu** v podobě bronzové, stříbrné a zlaté (kříž se sovou, kříž na konstrukci a znak Oppavie), tzv. komorovým klíčem, jenž získával vždy kancléř. Tyto řády se jmenovaným bezplatně propůjčovaly na dobu jednoho roku, v případě úmrtí člena spolku, jenž byl řádem poctěn, byla jeho rodina povinna řád spolku vrátit jako jeho majetek. O všechny řády a medaile se staral příslušný hodnostář.

Výrobci jmenovaných vyznamenání se zpočátku rekrutovali z řad jednotlivých členů spolku, kteří se v profesním životě zabývali jemnou zlatnickou činností či klenotnictvím. Později, zvláště od přelomu 19. a 20. století, začal spolek Schlaraffia hojně využívat specializovaných firem, které vznikly za účelem masové výroby schlaraffských odznaků a jejichž specializace se zvyšovala. Z firemních katalogů, rozesílaných pravidelně každé schlaraffské pobočce, lze vypožorovat obrovské množství typů, tvarových i obsahových rozdílností odznaků jednotlivých říší a mohou snadno sloužit jako identifikační měřítko k jednotlivým řádům. Provenience řádů byla různá a nabídky hojné, avšak nejspěšnějším výrobcem schlaraffských řádů se zdá být firma Adalberta Schwerdta ze Stuttgartu, u nějž si nechala své řády vyrábět i opavská pobočka. Mezi dalšími využívanými zlatnickými společnostmi, specializujícími se na výrobu schlaraffských ocenění, které opavský spolek často poctil svou bohatou objednávkou, patří firma Hanse Engela z Bodenbachu, Alberta Belady z Vídně, France Ulbricha z Jablonce nad Nisou a další. Barevné stuhy na zavěšení jednotlivých řádů pak opavská pobočka brala od textilní firmy Karla Botschena z České Lípy.

Prameny a literatura

SOKA Opava, fond Schlaraffia Oppavia.

Řezníčková, D.: Historie uměleckého spolku Schlaraffia Oppavia v letech 1885 - 1938. Opava 2009. Magisterská diplomová práce uložená v knihovně historie ÚHV FPF Slezské univerzity v Opavě.

Bruntálské střelecké medaile z roku 1889

Jaromír Indra

Cvičení ve střelbě bylo bruntálskými měšťany, podobně jako v jiných slezských městech, konáno již od druhé poloviny 16. století. Střelby přerušené třicetiletou válkou byly vesměs obnoveny až počátkem 18. století. Nejstarší písemný doklad o existenci střelecké společnosti v Bruntále pochází z roku 1701, kdy byla za podpory komtura Řádu německých rytířů svobodného pána von Hornsteina postavena na břehu Černého potoka (Schwarzbach) pod panským dvorem městská střelnice. Ve střeleckém řádu, potvrzeném komturem, se výslovně uvádí, že obnovuje cvičení ve střelbě, které upadlo v zapomnění. Na podporu střelctví daroval komtur příspěvek (adjutum) pro krále střelců ve výši 20 zlatých, vyplácený z pokladny důchodního úřadu. Cvičení ve střelbě probíhalo až do roku 1712, kdy místodržící řádu Harstal odepřel adjutum střelcům vyplácet. Střelby byly obnoveny domácím komturem svobodným pánem von Bretholzhofem až v roce 1731, příspěvek na střelbu byl ale snížen na 12 zlatých.

Za oficiální datum založení spolku je však považován rok 1739. Dne 29. dubna vydal místodržící Franz Sigmund Friedrich hrabě von Satzenhofen listinu sepsanou na bruntálském zámku, stanovící a upravující každoroční pravidelné konání královské střelby i povinnost střelby bruntálských měšťanů. Text této významné listiny otiskuji v plném znění.

„Demnach das heurige Königsschüssen auf nechst künftigen Freutag das ist den 1 t May allhier seinen Anfang niembt, und der Bürgerschaft Schuldigkeit ist, den Schützen König auf die Schüssstadt hinaus wehrhaft zu Begleithen; So werdet Ihr Krafft dieses meines Befehls Einem jeden Bürger, und Handwerks - Mann insonderheit ansagen lassen, dass einjeder auf nechstigen Freutag zu gewöhnlicher Zeit vor dem Rathaus mit Ober - und untergewehr so gewiess und unausbleiblich erscheinen, oder wiedrigen falls mit 5 Sgl. Straff belegt werden soll, zu welchem Ende der Stadt Schreiber Bey sodann Besehener Versammlung die Burger lista öffentlich abzulesen, und die aussen Bleibende Burger zu notieren haben wird; Ihr der gesambte Magistrat aber werdet dem Auss und Einzug mit Stock und Degen gleichfalls beywohnen, auch überhaupt die entworffene Zugs - Ordnung mit Euerer Zuthatt allenthalben unterstützen;“

Decretium

Schloss Freudenthal, den 29. Aprilis 1739

*Franz Sigmund Friedrich
Graf von Satzenhofen*

Každoroční pravidelné konání královské střelby a existenci střelecké společnosti od té doby dokládá i zpráva z roku 1766, kdy společnost prodala za 106 zlatých a 28 krejcarů patnáct malých a jeden velký stříbrný prsní štítek sloužící jako dekorace pro vítěze královské střelby. V roce 1803 přispěl velmistř Řádu německých rytířů arcivévoda Karel, částkou 400 zlatých na opravu dřevěné budovy střelnice a k roční královské střelbě povolil vyplácet z vrchnostenských rent částku 40 zlatých. Dne 8. května téhož roku byl sepsán nový střelecký řád obsahující pravidla střelby, povinnosti písaře a cílaře střelců, potvrzený Josefem hrabětem von Thürheimem, místodržícím v Bruntále. V roce 1848 byl upraven včetně stanovení výše finančních premií po krále střelů a oba jeho maršály (druhého a třetího střelce v pořadí).

V roce 1826 byla v Blumenau postavena nová střelnice, vyzdobená četnými střeleckými terči. Po rozpuštění Národních gard v roce 1851 požádala roku 1854 bruntálská střelecká společnost zemskou vládu slezskou v Opavě o povolení dalšího trvání a konání střelb. Ministerstvo vnitra ve Vídni dne 4. února 1857 další trvání střelecké společnosti povolilo a současně schválilo i nové stanovy. V roce 1881 byly zemskou vládou v Opavě schváleny nové stanovy, zpracované ve smyslu spolkového zákona z roku 1867.

Významnou památkou na činnost střeleckých spolků byly spolkové prapory symbolizující jednotu spolku, jeho tradici, vážnost a bohatství. Reprezentovaly spolek během královských střelb ve slavnostních průvodech střelců během zemských či rakouských spolkových střelb, církevních slavnostech a významných společenských událostech.

O nejstarších praporech bruntálského spolku víme, že byly použity Prusy jako koberce na obsazené střelnici v roce 1866. V roce 1867 podal vrchní střelecký mistr spolku Erwin von Orosz návrh zhotovit nový červeno - bílý prapor, který se nedochoval, avšak jeho existenci potvrzuje záznam v konferenční knize spolku (Konferenzbuch) z 6. května 1869, uvádějící spolkový prapor jako součást průvodu před a po královské střelbě.

V březnu roku 1887 byl valné hromadě předložen návrh na pořízení nového spolkového praporu. Mezi přítomnými bylo vybráno 50 zlatých, další prostředky měly být získány z proponované sbírky. Ta však již nemusela být vypsána, protože v následujícím roce 1888 daroval spolku velmistř Řádu německých rytířů arcivévoda Wilhelm, na základě prosby hraběte Pettengea, skvostný spolkový prapor bohatě zdobený zlatým třepením, nesoucí na jedné straně na světle zeleném podkladě zlatě vyšíváný monogram císaře s korunou, na druhé straně na bílém podkladě městský znak a nápis Schützenverein Freudenthal. Zda - li se prapor dochoval, nevíme, dochovala se však 18 cm široká a 150 cm dlouhá bílo - zelená stuha s třapci s nápisem Schützen Verein Freudenthal 30. Juni 1889, 150. Jähriges Jubiläum und Fahnenweihe, uložená ve vexilologické sbírce Slezského zemského muzea v Opavě pod inv. č. J 14.

Připravovaná oslava 150. výročí založení střeleckého spolku v roce 1889, původně spojená jen s otevřením nové střelnice a slavnostní střelbou, byla rozšířena i o slavnostní svěcení praporu. Program oslav byl projednán na mimořádné valné hromadě konané dne 12. ledna 1889 v Pratzterově kavárně v Bruntále. O kmotrovství nad praporem byla požádána arcivévodkyně Elizabeth, manželka císaře Franze Josefa I., bylo rozhodnuto pozvat arcivévody Wilhelma, Albrechta, Eugena a Ernsta, slezského zemského prezidenta, zemského i okresního hejtmána, představitele Řádu německých rytířů, střelecké spolky z Moravy, Slezska a Pruska, místní i cizí spolky.

Nově zvolený slavnostní výbor se obrátil na střelecké spolky, instituce i jednotlivé osoby s prosbou o darování čestných cen. Do 26. června 1889 bylo shromážděno na 70 cen, např. peněžní částky ve výši 10 - 60 zlatých v dekoracích, stříbrné poháry a korbele, láhve piva a šampaňského, zlaté dukáty v dekoracích, psací, kuřácké a jiné soupravy.

Slavnost byla zahájena v sobotu 29. června. Od rána přijížděli postupně členové střeleckých spolků z Opavy (19 členů), Krnova (29), Horního Benešova (32), Jindřichova (10), Šumperka (8), Jeseníku (4), Brumovic (2), Příbora (1) a Ratiboře (1), měšťanské gardy z Andělské Hory (50), hasiči ze Starého Města (20), Andělské Hory (20), Karlovce (20), Oborné (17), Jelení (20) a Dětrichova (2), pěvecké spolky z Vrbna (20), Světlé pod Pradědem (10) a Horního Benešova, hospodářský spolek z Razové (40), Turnverein z Horního Benešova s téměř všemi svými členy, veteráni z Malé Morávky (30) a Razové (30). O půl desáté dopoledne byla starostou Heinrichem Ludwigem slavnostně otevřena nově postavená střelnice, první ránu vypálil okresní hejtmán W. Gross, slavnostní projev pronesl představený střeleckého spolku Josef Krones. Odpoledne byla zahájena střelba a v zahradě střelnice lidová slavnost s tancem. Večer v osm hodin se sešli hosté v sále Hirschova hostince ke společenskému večeru, k poslechu a tanci vyhrával bruntálský šraml, vstupně bylo 30 krejcarů.

V neděli 30. června byli účastníci slavnosti vzbuzeni již v šest hodin ráno městem procházející hudební kapelou, v osm hodin posvačili v pivnici velko-
statku a v devět hodin se seřadili na dvoře zámku k odchodu ke svěcení praporu na bruntálském náměstí. Světící akt doprovázený zpěvem bruntálského pěveckého spolku sledovali čestní hosté stojící na tribunách postavených po obou stranách provizorního oltáře. Slavnostní projev k početnému davu pronesl poslanec říšské rady Dr. Max Menger. V poledne se u slavnostní tabule v sále hostince Quelle (kuvert 1 zlatý) sešla místní honorace a hosté. O čtvrt na jednu se v doprovodu starosty města Ludwiga dostavil slezský zemský prezident hrabě Merveldt. Následovala řada přípitků zahájená představeným střeleckého spolku vrchním fořtem Josefem Kronesem na počest císaře -

prvního střelce monarchie, Johann Wurst připil na arcivévodu Wilhelma, pan Kubitzky na zástupkyni kmotry praporu arcivévodkyni Elizabeth paní Adele Gross, hrabě Merveldt na město Bruntál, starosta Ludwig na zemského prezidenta, profesor Meixner z Opavy na bruntálské ženy, Josef Krones na poslance Dr. Mengera atd. Slavnostní oběd byl zakončen písní Deutsche Lied. Odpoledne o půl třetí se začal formovat slavnostní průvod. Když se za půl hodiny dal do pohybu, kráčeli v jeho čele bruntálští hasiči následováni třemi heroldy na koních, jejichž kostýmy vzbudily velkou pozornost. Nadšení přihlížejících vyvolalo 200 jezdců na koních, cyklisté na vyzdobených kolech a dorost střeleckého spolku - mladí chlapci ve štýrských krojích s miniaturními puškami. Následovali členové slavnostního výboru, chlapecký sbor bubeníků opět ve štýrských krojích, bruntálské spolky, střelecké spolky z Opavy, Krnova, Horního Benešova, Jindřichova, Šumperka, Jeseníku, Brumovic, Příbora a Ratiboře, delegace turnerů, hasičů, pěveckých a veteránských spolků a na závěr padesátčlenná skupina členů měšťanské gardy z Andělské Hory. Průvod doprovázelo i několik hudebních kapel. Bouřlivě pozdravován špalíry obyvatel stojících po trase průvodu dorazil průvod do Blumenau, na lidovou slavnost, „jakou Bruntál do té doby ještě neviděl“. Na střelnici předváděli své umění opavští střelci, hudební produkci řídili ředitel Dvorní opery z Vídně Jahn a dirigent operního sboru Wondra. Během slavnostního večera v sále hostince Hirsch, za účasti honorace města a čestných hostů, vystoupil bruntálský pěvecký spolek doprovázený vlastním orchestrem. Společnost se výborně bavila - zábava skončila až v pozdních nočních hodinách. Slavnost naplánovaná původně na dva dny - sobotu 29. a neděli 30. června 1889, se však protáhla až do 3. července, kdy byla ukončena „střeleckým večerem“ v sále Quelle spojeným s rozdělením prvních pěti cen v každé střelecké disciplíně. Výsledky střelby bohužel neznáme.

U příležitosti střelby byly vydány dvě medaile: stříbrná - zřejmě jako prémie bodové střelby (Punktschiessen) a bronzová jako upomínka pro účastníky a návštěvníky slavnosti.

Stříbrná medaile

av: v hladkém poli ohraničeném linkou stylizovaný městský znak, vycházející z podoby znaku umístěného na radnici, štít se znakem je zdoben helmem s klenotem dvou hornických kladiv, po obvodu nahoře opis: JUBILÄUMS SCHIESSEN FREUDENTHAL, dole letopočty 1739 - 1889

rv: v hladkém poli ohraničeném linkou slezský zemský znak

Hrana: hladká se dvěma puncemi: puncem vídeňské ražebny Wilhelma Pittnera (W.P) a rakouským puncem pro menší stříbrné zboží o ryzosti 900/1000
Průměr: 33,3 mm, váha: 16,78 g, vydáno 102 kusů.

Bronzová medaile

av: shodný se stříbrnou medailí

rv: v hladkém poli ohraničeném linkou opis a nápis: ZUR ERINNERUNG / AN DAS / 150 JÄHR. JUBILÄUM / U. DAS FEST / DER FAHNENWEIHE / DES FREUDENTHALER / SCHÜTZENVEREINS / 29. 30. JUNI / 1889

Průměr: 33,6 mm, váha: 12,76 g, ražené ouško, počet vydaných kusů není znám.

Ke vzniku stříbrné medaile se dochoval zajímavý archivní materiál. Byla zhotovena ve vídeňské ražebně Wilhelma Pittnera podle návrhu Geoga Nahma, profesora kreslení na bruntálské tkalcovské škole. C. k. hlavní pun- covní úřad ve Vídni sdělil dopisem ze dne 8. června 1889 zemské vládě do Opavy, že zdejší výrobce kovového zboží Wilhelm Pittner předložil dne 6. června 1889 102 kusů stříbrných medailí, určených pro jubilejní střelbu v Bruntále, na jejichž reversní straně je podle jeho údajů vyobrazen slezský zemský znak. Přiložil jednu z medailí se žádostí o vrácení a sdělení, zda vláda nemá námitek proti jeho umístění. Vláda odpověděla 15. června 1899 a sdě- lila, že na medaili je skutečně slezský zemský znak a s jeho umístěním sou- hlasí. O ražbě bronzových medailí se žádné podrobnosti nedochovaly, lze předpokládat, že byly raženy rovněž Pittnerem.

V roce 1907 uspořádal bruntálský spolek III. rakousko - slezskou zemskou střelbu a v červnu 1914 IV. rakousko - slezskou zemskou svazovou střelbu. Během I. světové války byla činnost spolku zastavena, střelnice byla obsa- zena vojskem a podobně jako v některých střeleckých spolcích na Moravě a ve Slezsku byla i zde spolková činnost omezena jen na výuku mladých střelců. Po obnovení činnosti v roce 1919 uspořádal spolek v roce 1929 VI. slezskou zemskou svazovou střelbu - poslední velkou střeleckou soutěž konanou v Bruntále. V roce 1939 byl spolek včleněn do národně socialis- tického říšského spolku válečných bojovníků (NS Reichskriegerbund). Dlou- hodobě připravované oslavy k 200. výročí založení střelecké společnosti v roce 1939 se již nekonaly. Poslední střelba v historii spolku - Schluss und Jubilarschiessen - konaná na počest čestných členů Johanna Heinricha, Otto Thiela, Moritze Dermera, Erdmanna Beiera a Adolfa Krause se uskutečnila ve dnech 27.8. - 17.9. 1939. Během II. světové války byla spolková činnost postupně utlumována, po roce 1945 - již v nových státoprávních poměrech spolek zanikl.

Prameny a literatura

ZA Opava, fond Zemská vláda v Opavě, sign. 112, karton 1880.

SOKA Bruntál, fond Střelecký spolek Bruntál, Konferenz - Buch der Freudenthaler Schützengesellschaft, sign. I. 150 jähriges Jubiläum einer Schützengesellschaft, Mährisch Schlesischer Grenzbote, Brünn, 30.4.1887.

Vom Schützenvereine in Freudenthal, Mährisch Schlesischer Grenzbote, Brünn, 19.1.1889.

Freudenthal - Schützenfest, Troppauer Zeitung, Troppau, č. 83 z 10.4.1889.

Schützenfest in Freudenthal, Troppauer Zeitung, Troppau, č. 145 z 26.6.1889.

Das 150 jährige Jubiläum des Freudenthaler Schützenvereins, Troppauer Zeitung, Troppau, č. 151 ze 4.7.1889.

Geschichte des Freudenthaler Schützenvereines. In: Fest - Zeitung zum III. Osterr. - schlesischen Landes- schiessen, Freudenthal 1907.

Weisser, E.: Aus der mehr als zweihundertjährigen Geschichte des Freudenthaler Schützenvereines, In.: Freu- denthaler Ländchen, 19/1939, č. 8., s. 57 - 64.

Indra, J.: Bergbau um Freudenthal (Schlesien, sein Schützenverein und Schützenmedaillen) Geldgeschicht- liche Nachrichten, Frankfurt am Main, r. 17/1982, Nr. 91, s. 231 - 234.

Mince z věže kostela Panny Marie na Rejvízu (okr. Jeseník)

Obec Rejvíz byla původně přifařena pod lokálii v Horním Údolí. Zásahu na postavení vlastního kostela měl jesenícký děkan a biskupský komisař Johann Rother. Stavbu povolil vratislavský biskup Josef Kristián Hohenlohe-Bartenstein 28. ledna 1808, takže již 20. června téhož roku mohl být slavnostně položen základní kámen. Biskup též daroval na stavbu veškeré stavební dříví. Kostel byl postaven ze sbírky, do níž přispěli dárci nejen z okolí, ale též např. z Vídně; celkem se do konce července 1809 vybralo 3119 zlatých a 5 krejcarů. Původně mělo jít pouze o stavbu kaple, ale díky bohatým darům byl záměr brzy změněn. Stavební materiál sem dopravovali občané z Bukovic, Jeseníku a České Vsi. Rejvízští věřící se písemně zavázali k práci s potahy i k ruční práci při stavbě a k údržbě kostela. Do 20. října 1808 byla díky nepřízní počasí hotova pouze hrubá stavba; střecha a věž ještě chyběly. Pokračovalo se od jara následujícího roku a 3. července 1809 byl kostel dokončen. Chybějící kopule byla osazena 27. července tesařským mistrem Josefem Grögerem z Bukovic. Dne 24. září 1809 byl kostel slavnostně vysvěcen děkanem J. Rotherem a zasvěcen Panně Marii. Od r. 1814 byl kostel Panny Marie na Rejvízu samostatným lokálním kostelem, od r. 1876 pak samostatnou farností.

Dne 1. června 1827 uhodil do kostelní věže blesk, jenž rozrazil trámy nosící střechu, pokračoval po severní straně zdi věže, kde zničil okenice i okna, zasáhl dokonce i obraz Matky Boží, který spadl na zem. Vnikl dveřmi do samotného kostela, poškodil kazatelnu a pak oknem proletěl ven. Celkem způsobil škodu ve výši 141 zlatých a 13 krejcarů, naštěstí ale kostel nevyhořel. Další rekonstrukce kostela i školní budovy v sousedství proběhla roku 1855 a stála celkem 2015 zlatých.

Když v r. 1881 nastoupil na místo kaplan Josef Springs, našel faru i kostel v hrozném stavu. Za velké podpory biskupství a také zemského úřadu provedl generální opravu. V r. 1892 dostal kostel břidlicovou střechu a hromosvod. O náklady v celkové výši přes 5700 zl. se podělily obec a náboženský fond, tentokrát za příspěvní 400 zl. od biskupa Roberta Herzoga. Při této příležitosti byl do makovice věže vložen pamětní zápis a uloženy mince.

Když v r. 2009 proběhly oslavy 200. výročí vysvěcení rejvízského kostela, byla v rámci jeho oprav sundána i makovice. Byla v ní skutečně nalezena ko-

vová schránka, ale bohužel dokumenty do ní vložené byly nenávratně zničeny. Postupným zatékáním a vysušováním se změnila na kašovitou papírovou hroudu. Jisté je, že v ní byly starší dokumenty než z r. 1892 včetně papírových peněz. Na jednom fragmentu lze ještě přečíst Banco-Zettel, tzn. že by mohlo jít o bankocetle císaře Františka II., snad emise r. 1805 a mladší. Zato vložené mince byly v dobrém stavu, poznamenány jen korozí vzniklou při vzájemném dotyku.

Jednalo se o 6 mincí: 5/10 kr 1858 A (Cu 3/3, koroze); 1 kr 1891 bz (Cu 2/2 koroze); 4 kr 1864 B (Cu 4/4); 10 kr 1872 bz (Ag 1/1); 20 kr 1868 KB (Ag 2-/3) a ¼ zl 1859 B (Ag 2/1-). Mince byly očištěny, uloženy do samostatných papírových obálek, popsány, vloženy do nové schránky a vráceny zpět do makovice.

K. Growka

Pracovní známky z krypty jesenického farního kostela

Na podzim roku 2008 proběhl v Jeseníku průzkum krypty v jižní kapli zdejšího římskokatolického farního kostela Nanebevzetí Panny Marie s cílem vyčistit prostory a pietně uložit přítomné lidské ostatky. První fáze průzkumu proběhla v úterý 16. září 2008 za přítomnosti archeologa J. J. Kováře z Vlastivědného muzea Jesenicka a K. Growky ze Státního okresního archivu Jeseník. Bylo zjištěno, že barokní krypta je relativně suchá a v dobrém stavu. Podlahu krypty nebylo možno prozkoumat z důvodu vrstvy předmětů a suti. Ve vrstvě byly identifikovány lidské kosti a artefakty datovatelné zhruba do 18. až 1. poloviny 20. století.

V dalších fázích průzkumu proběhlo vyklízení suti a vyjmutí 19 lidských ostatků, jež byly následně pietně uloženy do připravené dřevěné rakve a ponechány v kryptě. Po uložení kostí byl proveden průzkum podlahy pomocí detektoru kovů. Poměrně rozsáhlý soubor předmětů získaný při odklízení suti následně převzali historikové VMJ P. Macháček a Bc. P. Lukeš k dalšímu zpracování a uložení. Jednalo se o jednu krabici železných předmětů, dvě krabice skleněných a keramických předmětů, krabici textilií, zejména zbytků obuvi, kamnářský kachel a fragment kamenného architektonického článku.

Kuriózním nálezem byla kožená peněženka, v níž se nenacházelo žádné oběživo, jen tři pracovní známky (?), ručně vysekané z mosazného plechu, opatřené vždy dvěma otvory a vyraženým jménem E. Fitz, číslem 188 (27 x 26,2 mm), číslem 264 (26,7 x 25,3 mm), resp. iniciálami RF a číslem 28 (22,5 x 24 mm).

Chybějící oběživo nám znesnadnilo pátrání po původu známek a jejich účelu. Ale nabízí hypotézu, jak se sem peněženka dostala. Ležela totiž v zásypu pod okénkem do krypty, kam byla navážena suť, resp. odpad. Není vyloučeno, že nějaký kapsář peněženku uzmul během trhů na náměstí a hleděl se uličkou okolo kostela ztratit z dohledu. Peníze vybral a „předmět doličný“ zde odhodil.

K. Growka

In margine slezské medaile

IV.5 Polní maršál (1852 - 1925) Franz Conrad z Hötzendorfu - 1915

V textu k medaili uvádějí autoři několik nepřesností.¹ Conrad Franz von Hötzendorf nebyl „zemským vojenským velitelem se sídlem v Opavě pro rakouské Slezsko“, ale v letech 1895 - 1899 velel v hodnosti plukovníka pěchotnímu pluku Nr. 1 „Kaiser“ sídlícímu v Opavě. Roku 1906 byl jmenován náčelníkem rakouského generálního štábu a v této funkci působil s přestávkou v letech 1911 - 1917, v roce 1918 byl povýšen do hraběcího stavu. Po skončení války žil v německém Mergenthemu.² Slezské vévodství spadalo do pravomoci vojenského územního velitelství v Krakově (1. sbor) s doplňovacími velitelstvími v Opavě a Těšíně. Pod opavské doplňovací velitelství náležely odvodní okresy Jeseník, Bruntál, Krnov, Opava město, Opava okolí, Bílovec.³

Medaile z roku 1915 nebyla vydána v Opavě ani pro Opavu, ale jak píše soudobý tisk - „*Válečný pomocný úřad (Kriegshilfsbureau) vyslyšel přání mnoha obyvatel monarchie a vydal na počest geniálního šéfa generálního štábu svobodného pána von Conrada - Hötzendorfa, kterého panovník před nedávnem za jeho válečné úspěchy povýšil do hodnosti generálplukovníka, oficiální bronzovou medaili od sochaře Weinbergera. Výtěžek z prodeje medaile bude předán válečnému úřadu pro sociální péči*“. Medaile o průměru 50 mm s poprsím generála vlevo na aversu a vyobrazeným orlem s roztaženými křídly držícím v pařátech znak rakouského císařského domu na reversu byla prodávána za 7 korun, v etuji za 8 korun v technickém provozním ústředí Válečného pomocného úřadu ve Vídni I., Hoher Markt 5 a v prodejně úřadu Trattnerhof ve Vídni.⁴

Na památku pobytu von Hötzendorfa v Opavě v letech 1895 - 1899 nechal Kamillo hrabě Razumowsky v roce 1916 umístit se souhlasem purkmistrovského úřadu města Opavy na čelní stěnu svého domu na Nádražním okruhu č. 29 mramorovou pamětní desku.⁵ Deska byla po vzniku ČSR odstraněna a uložena ve Slezském zemském muzeu. Po okupaci Opavy Němci v říjnu 1938 se podle sdělení ředitelství muzea rozhodl tehdejší majitel domu opavský obchodník Friedrich Prachovny desku znovu na svém domě umístit. Stalo - li se tak, nevíme. Jaký byl další osud pamětní desky, dochovala se?⁶

Jaromír Indra

Poznámky

1/ Stříž, Z. a Javorský V.: Medaile, plakety a žetony okresu Opava. Opava 2000, s. 101.

2/ Gebauer, J. - Štěpán, V.: Válečná kronika opavska. Opava 2001, s. 156.

3/ Österreichische Bürgerkunde, Wien bez data, s. 186.

4/ Eine Freiherr von Conrad - Hötzendorf Medaille, Troppauer Zeitung, Troppau, č. 157 z 13.7.1915.

5/ Hötzendorf Gedenktafel, Freie schlesische Presse, Troppau č. 71 z 28.3.1916.

6/ Aufdeckung einer Gedenktafel für Generaloberst Conrad von Hötzendorf in Troppau, Deutsche Post, Troppau, č. 268 z 11.11.1938.

Medaile opavské krasobruslařky Margarete Janotty z Vratislavi z roku 1914

Opavský bruslařský spolek (Troppauer Eislaufverein) založený v roce 1868, druhý nejstarší a po Vídni nejvýznamnější bruslařský spolek v monarchii, uspořádal na svém kluzišti o ploše 40 000 m² během téměř 80 let své existence množství místních, regionálních a díky své reputaci i mezinárodních závodů - v roce 1908 mistrovství světa a v roce 1928 mistrovství Evropy v krasobruslení mužů a v 1938 mistrovství Evropy párů.¹ Opavští krasobruslaři se zúčastnili mnoha závodů mimo Opavu, např. v Moravské Ostravě, Bílsku - Bělé, Těšíně, Olomouci, ale i ve Vídni, Vratislavi či Berlíně, odkud přivezli nejednu medaili či pohár.

Většinu z nich potkal stejný osud jako bohatý archiv spolku. Medaile, plakety, poháry a čestná uznání vystavené ve vitrínách ve spolkové místnosti na zimním stadionu byly vesměs rozchváceny během osvobození Opavy v roce 1945.

Dostala se mi do rukou anonymní stříbrná medaile udělená jako první cena v soutěži žen na bruslařských závodech konaných spolkem BEV (Breslauer Eislauf Verein) ve Vratislavi dne 15. února 1914. Po delším pátrání se podařilo medaili určit a přidělit opavské krasobruslařce slečně Margarete (Grete) Janotta, která ji získala na výše jmenovaných mezinárodních závodech mužů, žen a párů jako mistryně bruslařského svazu Sudetenländer založeného 1. února 1903 Opavě. Soutěže poznamenané špatným počasím se zúčastnili závodníci z Berlína, Budapešti, Hannoveru, Opavy a Vratislavi. Z opavských krasobruslařů obsadil v soutěži mužů Karl Friedel třetí místo, junioři Otto Maly, H. Zieger a juniorka slečna Anna Gabriel získali druhá a třetí místa.²

Popis:

av: postava krasobruslařky v dlouhých šatech v předklonu, v pozadí siluety hor, dole signatura LAUER NUERNBERG

rv: ve věnci z akantových ratolestí svázaných stuhou vyrytý nápis BEV / Internat. / Kunstlaufen / Damen I. Preis / 15. Februar / 1914

Hrana: přiletovaný závěs, punc SILBER 890; průměr 40 mm, hmotnost 25,7 g.

Poznámky

1/ Pelc, M.: Mistrovství světa v krasobruslení v Opavě roku 1908. Vlastivědné listy 2/2008, s. 16-18, zde další literatura. Týž: Město na bruslích. Odkaz Opavského bruslařského spolku. Dějiny a současnost 9/2009, s. 14-17.

2/ Kunst - Eislauf - Meeting, Silesia, Teschen, č. 41 z 20.2.1914.

Nové ražby ze Slezska

Medaile ke 100. výročí Národního domu v Hradci nad Moravicí

V roce 1909 byl v tehdejší obci Podolí (dnes součást Hradce nad Moravicí) otevřen Národní dům, který se měl stát centrem českého života v obci. Jeho výstavba byla reakcí na prohlubující se česko-německé rozpory v obci a byla iniciována Všeobecným potravním družstvem a zdejším Hospodářským spolkem, které sdružovaly místní české vlastence. Kulturní a společenské využití Národního domu přes mnohé peripetie v jeho stoleté historii přetrvalo do dnešních dnů, kdy je připravována jeho rozsáhlá přestavba a modernizace.

Místní odbor Matice slezské spolu s Městem Hradec nad Moravicí se rozhodly vydat pamětní medaile připomínající toto významné výročí.

Medaile byly vyrobeny ve dvou variantách líce - pro Matici slezskou a pro Město Hradec nad Moravicí. Autorem grafického návrhu je Ludvík Habel, digitalizaci návrhu provedl Pavel Lindovský. Medaile vyrobila ostravská firma ZIREL - Ing. Vladimír Hladík technologií odstředivého lití ze zinkové slitiny s povrchem upraveným galvanickým pokovením a následným patinováním v barvě staré mosazi. Bylo vydáno sto kusů z každého provedení medaile.

Třicet pět medailí Města Hradec nad Moravicí bylo spolu s pamětními listy předáno zasloužilým občanům na oslavách otevření Národního domu dne 30. října 2009. Ostatní medaile bylo možné zakoupit během oslav, resp. byly distribuovány mezi členy a příznivce místního odboru Matice slezské.

Popis:

1. varianta:

av: stylizovaná slezská orlice svisle půlená, půlky vzájemně svisle přesazené. V horní části dvouřádkový nápis MATICE / SLEZSKÁ. Ve zbývajících částech obvodu okraje opis ODBOR HRADEC NAD MORAVICÍ

rv: shodný pro obě varianty: průčelí Národního domu v hrubých obrysech, nad obrázkem po obvodu letopočty 1909 - 2009, vpravo pod nimi nápis 100 let, ve spodní části signatura autorů H&L a po obvodu opis NÁRODNÍ DŮM. Vlevo od obrázku je ratolest.

2. varianta:

av: znak města Hradec nad Moravicí - hradební zeď s branou a dvěma věžemi v renesančním štítu. Po obvodu medaile pod znakem opis HRADEC NAD MORAVICÍ lemovaný dvěma ratolestmi.

Litá, průměr 60 mm; tloušťka na hraně 3 mm; hmotnost 45 g.

M. Wolf

Nové medaile Sdružení automobilového průmyslu

Stejně jako v předchozích letech, tak i v roce 2009 uspořádala firma BRANO a.s. v Hradci nad Moravicí fotbalový turnaj pro firmy Sdružení automobilového průmyslu. Pro vítězné týmy pak byly připraveny medaile z tvárné litiny lakované v barvě zlatého, stříbrného a bronzového kovu. Medaile s obdobným motivem jako účastnická medaile z roku 2008 (Slezský numismatik 11/2008) byly vyrobeny v 21 sadách dle návrhu Jiřího Hilského a Ing. Petry Dedkové.

Popis:

av: silueta fotbalisty s míčem, při levém okraji logo společnosti BRANO. V horní části kruhový otvor pro stuhu.

rv: šestiřádkový vystoupilý nápis: TURNAJ / AIA / HRADEC NAD / MORAVICÍ / 26.-27.6. / 2009

Litá, průměr 52 mm; tloušťka na hraně 5-6 mm; hmotnost 64-68 g

Současně s medailemi byly vydány plakety k 20. výročí založení Sdružení automobilového průmyslu (AIA - Automotive industry association) určené všem účastníkům turnaje a také představitelům automobilového průmyslu, jimž byly předávány během autosalonu v Brně 5.-11. 6. 2009. Plakety čtvercového tvaru o rozměrech 80 x 80 mm (tloušťka na hraně 4 mm) a hmotnosti 210 g byly vyrobeny v počtu 480 ks (300 ks pro turnaj) z tvárné litiny s povrchem upraveným lakováním.

Popis:

av: hlavním motivem je logo sdružení - stylizovaný volant ve vnitřní části s anglickou zkratkou AIA. Po vnějším obvodu volantu pak opis SDRUŽENÍ AUTOMOBILOVÉHO PRŮMYSLU. Logo je úhlopříčně podloženo třemi pruhy - v originále symbolizujícími trikoloru. Pod horní hranou plakety je pak jednořádkový nápis: 20 LET 1989 - 2009. Na výrobě plaket i medailí se podíleli pracovníci nástrojárny a vzorkovny slévárenské modelárny BRANO a.s.

M. Wolf

Medaile k 610. výročí povýšení Města Albrechtic na město

Albrechtice jsou poprvé zmiňovány v roce 1377 v listině o rozdělení opavského knížectví po smrti knížete Mikuláše II. Vlastnil je tehdy Linhart z Rovného. Od roku 1390 držel albrechtické panství markrabě Jošt, po něm od roku 1420 významný rytířský rod Stošů. Jiří Stoš, který panoval sám od roku 1450, proslul jako smělý bojovník na straně Jiřího z Poděbrad a později Vladislava proti Matyáši Korvínovi.

Po rodu Stošů držel Albrechtice od roku 1492 rod Makrotů. Na žádost Adolfa Makroty povýšil český král Vladislav II. Albrechtice na městečko a udělil mu privilegia, mj. i právo svobodného soudu, ale také prvního městského znaku potvrzeného později císařem Ferdinandem I. 4. srpna 1563 a užívaného dnes. Znak se popisuje jako vousatý muž stojící za křovím a držící větev bílého topolu. Na pečetí se však objevuje i bezvousý muž a před ním je spíš nějaký plot. Patu zlatého štítu vyplňuje zelené křoví, za nímž vyrůstá do pasu obnažený muž se zeleným věncem na hlavě i kolem beder, držící v levici větev stromu s listím, pravici má v bok.

Poté, co se majitel panství Jan Kryštof z Fulštejna přiklonil na stranu krále Bedřicha Falckého, po bitvě na Bílé hoře byl vypovězen ze země a albrechtické panství mu bylo zkonfiskováno ve prospěch císařského dvora. Roku 1623 převzali panství jezuité z Nisy. Roku 1716 byly Albrechtice povýšeny císařem Karlem VI. na svobodné panství. Roku 1745 předali jezuité z Nisy albrechtické panství opavským jezuitům. Jezuité vlastnili panství až do roku 1773, kdy jej převzala císařsko-královská dvorní komora. Císařovna Marie Terezie povýšila roku 1776 Albrechtice na municipální město (městys).

Kdy Město Albrechtice tento statut ztratilo, není přesně známo. Evidentně to však bylo v souvislosti s reformami v letech 1945-1949, kdy ztratilo statut okresního města a připadlo posléze pod okres Krnov.

Dne 29. 3. 2001 podala obec Město Albrechtice žádost o udělení statutu města, protože veškeré atributy spojené s podmínkou uznání tohoto statutu již obec naplnila (jako např. rozvoj infrastruktury a služeb, vyšší podíl obyvatel zaměstnaných mimo zemědělskou výrobu, uvedení obecního praporu jako dalšího symbolu obce aj.). I architektonické památky podtrhují městský ráz. Výraznou dominantou Města Albrechtic je pozdně barokní kostel Navštívení Panny Marie. Byl postaven na místě prvního katolického chrámu z roku 1610, který vyhořel při požáru v roce 1746. Jeho dnešní podoba je z poslední čtvrtiny 18. století. Architektonicky nejhodnotnější je západní průčelí kostela obrácené do náměstí, vertikálně zvýrazněné věží.

K ojedinělým sochařským barokním památkám patří sloup sv. Anny Samotřetí z roku 1719. Sloup nechal postavit na vlastní náklady tehdejší představený obce a obchodník Jan Ambrož Kravutschke. Nápis na podstavci v překladu značí: Panno Maria, kéž tě chválíme na věky, ty, která přijímáš ubohé, rodičko Boží. Vzdávejme slávu a čest Velkému Bohu jakož i Kristovi. Ochraňuj na věčné časy Albrechtice, svatá matko Anno.

K oficiálnímu uvedení statutu města došlo pak 22. 2. 2002 a při této příležitosti dala obec vyrazit medaili.

Popis:

av: sloup sv. Anny Samotřetí ve středu medaile rozděluje opis nahoře ZNOVUUDĚLENÍ MĚSTSKÝCH PRÁV s datací 20 - 02 a lokací v opise dole MĚSTO ALBRECHTICE. Vlevo od sloupu je průčelí radnice, vpravo kostela. Po stranách paty sloupu je umístěn list topolu.

rv: znak obce nahoře s letopočtem 1492, po stranách list topolu, pod znakem nápis POVÝŠENÍ / NA / MĚSTEČKO

Ražená, průměr 60 mm, váha 83 g, tombak stříbrně patinovaný, 100 ks; bronzově patinovaný, 300 ks. Autorem medaile je Mikuláš Rutkovský, ražbu provedlo Družstvo hodinářské a umělecké výroby ZNAK Malá Skála.

Ivo Vykopal

Medaile chovatelů okrasného ptactva Kylešovice

Základní organizace Českého svazu chovatelů, chovatelů okrasného ptactva v Opavě - Kylešovicích vydala k 30. výročí svého vzniku pamětní medaili

Popis:

av: v horní části kruhového pole obrys České republiky, v něm sedí pták, na mapě vyznačení města a lokace OPAVA, pod obrysem dole číslice 30; v mezikruží opis zdola ZOČSCH OKRASNÉHO PTACTVA OPAVA KYLEŠOVICE a datace dole v obráceném opise 1980-2010

rv: ve středu krychlová budova ZO ČSCH z nadhledu, při obvodu medaile 12 půlobloučků

Podle návrhu E. Kittela odlila fa Wehl spol. s.r.o. Ostrava ze slitiny mosazně patinované, průměr 43 mm, 50 ks; měděně patinované, průměr 43 mm, 50 ks.

E. Kittel

Medaile Ceny Vladislava Vančury

Bylo shodou různých okolností, že Vladislav Vančura se narodil v Hájí ve Slezsku 23. června 1891. V té době zde totiž byl jeho otec krátkodobě správcem zdejšího nevelkého cukrovaru. Pro samotného spisovatele však místo rodiště ani v jeho dalším životě, ani v díle nemělo žádný význam a nikde se k němu nevracel. Na rozdíl od obce, která této skutečnosti umí velmi dobře využít a vančurovský fenomén se významně a trvale projevuje v kulturním životě obce, zejména v posledních letech. V první řadě to bylo zbudování pomníku uprostřed obce a později instalace pamětní desky na rodném domě. K těmto trvalým monumentům se pak přidaly další „živé“ pomníky: Sdružení Vladislava Vančury, ustavené 1992 z iniciativy občanů

obce a ctitelů jeho díla, kulturně společenská akce Rozmarné léto, které sdružení od druhého ročníku každoročně pořádá spolu s obecním úřadem a Cena Vladislava Vančury, udělovaná obcí Háj ve Slezsku na návrh sdružení od r. 2005. Je předávána za výrazný přínos kulturních hodnot zejména v Mikroregionu Maticeslezská, který tvoří 14 obcí v části okresu Opava a jenž má své sídlo v Háji ve Slezsku. Dosud byla udělena dvěma desítkám osob nejen z regionu, ale jsou mezi nimi i nositelé ze širšího Ostravska a také z dalších částí republiky. V roce 2006 byla udělena také autorovi tohoto příspěvku za přínos v oblasti kultury na Opavsku a obnovení Maticeslezské.

Hmotná podoba ceny měla formu závěsného reliéfu s portrétem V. Vančury o průměru 31 cm, odlitého v sádře se zlatou patinou, který byl posledním dílem akademického sochaře a medailéra Karla Vašuta. Tato forma se ukázala být ne příliš praktická, a proto obecní úřad rozhodl o vhodnější podobě.

Čenu kromě příslušného diplomu tvoří dvě jednostranné lité plakety o průměru 85 mm upevněné vertikálně na závěsné desce. Horní je zmenšenou replikou původního Vašutova reliéfu, na dolní je znak obce a lípová snítka, mezi nimiž je text: Národní umělec/ Vladislav Vančura/ 1891-1942. Pod znakem obce je opis Narozen v Háji ve Slezsku. Obě plakety jsou dílem ak. sochaře Miroslava Rybičky z Jistebníku nad Odrou.

Vlastimil Kočvara

Kronika

Za Ludvíkem Hablem

V úterý dne 11. ledna 2010 se rodina, členové opavské pobočky ČNS a početná opavská veřejnost rozloučila s dlouholetým členem České numismatické společnosti panem Ludvíkem Hablem. Narodil se na Nový rok 1940 ve smíšeném česko-německém manželství v Horním Benešově v tehdejších Sudetech. Po válce zůstala matka na výchovu tři děti sama. Po ukončení základní školy v místě svého rodiště vystudoval Střední průmyslovou školu v Opavě. Po maturitě (1958) nastoupil na umístěnou mu určené pracoviště v Branceckých železárnách v Brance u Opavy, kde setrval po celý svůj aktivní život. Zde pracoval v konstrukci jako konstruktér razicích nástrojů. Ani po odchodu do důchodu nesložil ruce v klín, protože řada nově vzniklých malých firem v okolí Opavy se na něj obracela jako na zkušeného odborníka v konstrukci razidel, které jim dle jejich požadavků zpracovával. V tomto směru byl aktivní takřka do posledních dnů svého života. Jeho pracovitost dokládá i skutečnost, že za pomoci své rodiny sám vybudoval velmi rozlehlý dům s velkou

zahradou. K jeho zájmům patřila především numismatika, které věnoval většinu svého volného času. V roce 1987 se stal členem ČNS a aktivně se podílel na činnosti její opavské pobočky, posledních letech jako její hospodář. Podílel se na vzniku několika soukromých, zejména litých medailí. Právě ke svým sedmdesátinám připravil svou jubilejní medaili, kterou stačil ještě vydat, avšak svým přátelům ji předat už nestačil. Zemřel 5. ledna po kratší těžké nemoci. Medaile k sedmdesátinám tak bude opavským numismatikům a mnoha jeho přátelům trvale připomínat jeho dlouholetý přínos opavskému kulturnímu životu.

Popis:

av: jednostranný litý bronz s okrajem, v horní části přes sebe položené iniciály HL, pod nimi číslovka 70 s olivovou ratolestí, opis po stranách iniciál 1940 - 2010, signováno H & B (tj. Habel - Bunčec)

Medaile je adjustována v papírovém pouzdře. Vyšla v počtu asi 25 kusů, několik kusů bylo předáno pozůstalými pobožce pro případné zájemce za cenu 100,- Kč.

Opavská pobočka ČNS v roce 2009

Ani tento rok nijak nevybočil z běžné činnosti opavské pobočky, která je trvaleji poznamenána určitou stagnací bez očividné snahy přijít s novou myšlenkou či návrhem na zvýšení aktivity pobočky a zpestření její běžné existence. Takže pětičlenný výbor, který ve stejném složení působí již druhé funkční období, jen zajišťoval stereotypy svázané s existencí pobočky udržoval kontakty s ústředním sekretariátem ČNS, zajišťoval pro členy numismatický materiál a literaturu a plnil nutné administrativní práce. Stav členské základny se snížil na základě rozhodnutí výboru schváleného členskou schůzí, aby byli vyškrtnuti členové, kteří se členských schůzí nezúčastňují a po dobu tří let nezaplatili členský příspěvek pobočky. Těch bylo celkem 7, z toho 5 členů registrovaných v Praze ústředím a pobožce přidělených. Většinou byli z míst od Opavy vzdálených s problematickým dopravním spojením. Toto rozhodnutí bylo na ústředí sděleno, zůstalo však bez reakce. Na konci roku tedy pobočku tvořilo 17 členů ČNS a 38 „přidružených“ zájemců o numismatiku, tedy 55 osob, které také zaplatily pobočkový příspěvek na úhradu jejích nákladů kromě 3 členů, kteří byli rozhodnutím výboru zproštěni příspěvku z důvodu zásluh nebo stáří. Všichni řádní členové ČNS evidovaní v pobožce podle informací z ústředního sekretariátu uhradili také příspěvek numismatické společnosti.

Výbor pobočky samostatně schůze nekonal, nutné záležitosti byly členy výboru projednány před pravidelnými členskými schůzemi, v nutných případech bylo jednáno „per rolam“, tedy telefonicky. Členské schůze se

konaly každý měsíc mimo letních prázdnin. Březnová členská schůze byla výroční, byla také nejpočetněji navštívená (18 přítomných). Průměrná účast na členských schůzích byla 12,5 osob, což představuje 25,5 % všech evidovaných členů. Alespoň jedné schůze za rok se zúčastnilo 26 členů, což je necelá polovina členské základny pobočky. Pouze dva členové ČNS (V. Kočvara a L. Kačmár) a jeden z členů přidružených (V. Venda) se zúčastnili všech schůzí a měli tedy nulovou absenci. V porovnání s předchozím rokem se účast na schůzích nepatrně zvedla.

Průběh členských schůzí byl u všech kromě výroční podobný: členům byly podány informace ze zápisu výboru ČNS, zprávy o stavu pobočky, novinky z oblasti numismatiky a různé aktuality vztahující se k předmětům společného zájmu. Odběratelům byly vydávány vyšlé pamětní mince a objednané medaile. Tyto informace podával vesměs předseda nebo jednatel pobočky. Nové numismatické materiály zajišťoval předseda pobočky u ČNB v Ostravě a u České mincovny v Jablonci. Pobočka odebírala celkem 85 ks stříbrných pamětních mincí a 25 ks zlatých mincí. Pro členy bylo zajištěno také 41 sad oběhových mincí v běžné a špičkové kvalitě a několik medailí a ražeb z mincovny nebo u soukromých vydavatelů.

Ediční činnost pobočky reprezentovalo 12. číslo nepravidelného periodika Slezský numismatik, jehož realizaci zajistil Květoslav Growka a předseda pobočky. Vydání finančně podpořila Matice slezská. Odborná numismatická knihovna pobočky byla doplněna o několik katalogů a periodik a jednu knihu. Během roku využilo knihovnu k odbornému studiu několik členů a také vedoucí numismatického oddělení Slezského zemského muzea. Z emisní produkce pobočky se průběžně prodávaly zájemcům medaile vydané k minulým významným výročím pobočky. Ke konci roku zůstalo na skladě 35 ks medailí k 50. výročí pobočky (klipa) a 64 ks medailí k 60. výročí.

Uvedený stručný výčet aktivit pobočky ukazuje, že i nadále zůstává životaschopná a pro své členy zajišťuje alespoň základní minimum pro uspokojení jejich numismatických zájmů.

Vlastimil Kočvara

Omluva

Ve 12. čísle SN nedopatřením vypadlo jméno autorky příspěvku Poznámky k indexu účelových známek okresu Bruntál a Nový Jičín, jíž je Mgr. Věra Michnová.

Spolky c. k. vojenských vysloužilců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

Práce Jaromíra Indry (vydaná vlastním nákladem v roce 2010, 134 s.) vychází vstříc potřebám široké veřejnosti, zejména vlastivědným badatelům a sběratelům, kteří se chtějí seznámit s fenoménem veteránských spolků. Ty totiž patřily k dobovému koloritu každé obce (obdobně jako hasiči) na území našeho státu až do 40. let 20. století. S radikálními společensko-politickými a demografickými změnami po ukončení 2. světové války nebylo možné veteránské spolky obnovit. S nimi pak vymizel i duch 19. století, spočívající v přesné reglementaci spolkového života, v hodnotách vojácké cti a kamarádství. Za své však vzaly většinou i písemnosti spolků, jen řídce dochované v našich archivech. Téma práce zapadá do kontextu soudobého zkoumání okrajových historických a sociologických jevů, často vědomě z ideologických důvodů opomíjených. A k nim rozhodně spolkový život našich předků patřil. Autor k tématu přistoupil s pozitivistickou metodou práce, bez snahy o líbivost či vzpomínkový optimismus na c.k. monarchii.

Při neexistenci zobecňující dobové německé literatury jde tedy o novátorskou, navíc první česky psanou práci na toto téma. První, obecná část je vlastním úvodem do problematiky, umožňující badatelům tyto informace použít při zpracování historie určitého spolku, pokud se nezachovaly jeho stanovy či jiné písemnosti, ale jen kupř. odznaky, medaile, prapory či fotografie. Najdeme zde organizaci spolků, jejich vnitřní strukturu, jaké bylo vedení spolků, jaká práva a povinnosti se na členy vztahovaly. Pozornost je věnována uniformám a hodnostnímu označení z let 1900 a 1905 a vzorům praporů. Vše je dokumentováno na obrazových barevných přílohách.

Druhá část je unikátním soupisem takřka 800 spolkových medailí, odznaků a dekorací. Jsou řazeny podle abecedního seznamu lokalit, je uveden rok a účel vydání, jejich průměr či rozměr a kov. Vzhledem k tomu, že většina je uvedena pod německým názvem obce, mají s jejich přesným určením problémy nejen sběratelé a zpracovatelé numismatických aukcí, ale i muzejní a archivní pracovníci. Nejen jim je tedy určena třetí, místopisná část práce - seznam spolků. Jsou zde paralelně jak české, tak německé názvy a přiřazení k okresům. Knihu lze získat u autora za 200 Kč a poštovné na adrese:

Jaromír Indra, P.O. Box 1, 705 00 Ostrava 5; jaromir.indra@email.cz

Mince a bankovky

3. ročník časopisu o mincích, papírových platidlech, medailích a řádech přinesl dva příspěvky týkající se slezské numismatiky. Do čísla 2/2009 přispěl Michael Grunder článkem Zlaté mince z Vratislavi. Podal stručný přehled vývoje zlatých ražeb a proměn mincovních obrazů, které jsou dokumentovány na řadě fotografií mincí z Muzea peněz Rakouské národní banky. Upozorňuje, že se objevila celá řada dosud neznámých vratislavských zlatých mincí, kupř. Leopolda I. (desetidukát 1663, 6 dukát 1681 a ¼ dukát 1699), které však nejsou vyobrazeny. Překladatelka bohužel nezná slezský místopis, neboť tvrdí, že zlaté doly ve Slezsku byly „v oblasti Zlaté hory“, tj. nějakého kopce, namísto správného jména města Zlaté Hory. A pokud používá český název Vratislav, proč u knížectví Lehnice, Břeh a Olešnice ponechala německé názvy? Celý text má tedy jen informační charakter nepřekračující obzor investičního sběratelství. Ve 4. čísle najdeme stať Jaromíra Indry Výskyt padělků československých mincí na Moravě a ve Slezsku v letech 1922-1938. Autor pečlivě excerpoval regionální noviny Deutsche Post, Neues Tagblatt (Opava) a Hultschiner Zeitung (Hlučín) a sestavil sled soudniček o zadržení padělatelů desetikorun, mědiniklových i stříbrných pětikorun, jednokorun a zcela výjimečně i padesátihaléře.

Od 1. čísla/2010 se změnil nejen formát časopisu, ale po dohodě s Českou numismatickou společností se začal věnovat převážně numismatice. Oceňme především, že zde konečně cítíme rozdíl mezi sběratelstvím klasických mincí a investováním do zejména zlatých mincí. Velmi zajímavý příspěvek tu přinesly pracovnice Slezského zemského muzea v Opavě numismatička Věra Michnová a etnografka Miroslava Suchánková o skříňkovém obrazu Černé Loretánské madony, tzv. klášterní práce, která sloužila jako domácí oltář. Postava Madony v nákladném rouchu, zdobená perlami, voskovými medailony a relikviáři nese i mince zavěšené na hedvábných stužkách a částečně našité i na rouchu (1/6 dukátu olomouckého biskupa Karla II. Liechtensteina, Kroměříž, b.l.; ¼ dukátu Wolfganga H. Schrattenbacha, Kroměříž, b.l.; dukát uherského krále Matyáše Korvína, Kremnica, b.l.; stříbrná klipa 1/9 tolaru solnohradského biskupa Maxe Gandolfa z Kuenburgu, Solnohrad 1673) a dvě medailičky - na dobytí Budína 1686 a korunovaci Josefa I. r. 1690. (gw)

Slezský numismatik nová řada, 13/2010

*Jako nepravidelný tisk vydává ČNS, pobočka Opava
Číslo dáno do tisku 1. 8. 2010*

Adresa redakce:

Česká numismatická společnost, pob. Opava, Maticní 2a, 746 01 Opava

Květoslav Growka (k.growka@je.archives.cz)

Vlastimil Kočvara (matticeslezska@atlas.cz)

Grafická úprava:

Filip Raif - GRAFICKÉ STUDIO HLAVA - Jeseník

Toto vydání podpořila MATICE SLEZSKÁ